

Et bærekraftig Nordland

Planstrategi for samarbeid
og grønn omstilling 2021–2024

Foto: BYRAA

Forord - Nordland er framtidens fylke	3
1. Innledning	2
Bærekraftig utvikling	4
Lokal handling for å oppnå globale mål	5
Prosess og medvirkning	6
Regionalt kunnskapsgrunnlag	8
2. utfordringer og muligheter for et bærekraftig Nordland	10
Sosial bærekraft	11
Økologisk bærekraft	12
Økonomisk bærekraft	13
Koronapandemien	14
Samfunnssikkerhet og beredskap	15
3. Langsiktige utviklingsmål	16
<u>Mål 1:</u> Attraktive og inkluderende samfunn med gode kultur-, service- og tjenestetilbud for alle.	18
<u>Mål 2:</u> Innovativt og bærekraftig næringsliv og industri som bidrar til grønn omstilling.	20
<u>Mål 3:</u> Bærekraftig utvikling av miljø- og naturressurser.	23
<u>Mål 4:</u> Effektiv, trygg og miljøvennlig infrastruktur som dekker innbyggernes, reisendes og næringslivets behov.	24
<u>Mål 5:</u> God kvalitet i skoletilbudene og et arbeidsliv som stimulerer til kompetanseutvikling i hele karrieren.	26
<u>Mål 6:</u> Kompetansearbeidsplasser og høyere utdannings- og forskningsmiljø som er sterke utviklingsaktører i regionalt samfunns- og næringsliv.	28
4. Mer effektivt og helhetlig plansystem	30
5. Oppfølging og partnerskap	32
6. Planbehov i valgperioden	34

Nordland er framtidens fylke

Regional planstrategi er resultatet av en bred medvirkningsprosess hvor hele Nordlands-samfunnet har vært tatt med på råd for å tegne bildet av de utfordringer og muligheter som står foran oss i tida som kommer. Planstrategien har både prioriterte satsinger fram mot 2024 og mer langsiktige mål for utviklingen fram mot 2030.

Vi er imponert over det store engasjementet denne strategien har skapt i både sivilsamfunnet, det offentlige, i akademien og i næringslivet. Takk til alle som har bidratt! Det lover godt for det grønne skiftet, som krever at vi får til et enda sterkere samarbeid i tida som kommer.

Det er mulig å bygge velferd og velfungerende samfunn og samtidig redusere klimagassutslippene. De mange initiativene i næringslivet vårt for å få på plass et klimatilpasset lavutslippssamfunn er svært positive signaler om at vi ikke bare er i gang med dette omstillingsarbeidet i Nordland, men at regionen også kan ta en rolle i utviklingen både nasjonalt og internasjonalt.

Befolkningsutviklingen er en utfordring som angår oss alle, om vi bor i bygd eller by. Den påvirker hvordan samfunnene våre fungerer, og hva slags kultur-, service- og tjenestetilbud vi kan ha i framtiden. Nordlands utfordringer med store avstander og en økende andel eldre vil kreve mye av helsesektoren i tida framover, og elevtallene påvirker våre skoletilbud og rekrutteringen til høyere utdanning. Digital infrastruktur og digitale tjenestetilbud blir en stadig større del av hverdagen. Befolkningssammensetningen påvirker også inntektene og planarbeidet til det offentlige Nordland.

Vi bor tett på naturen, og mange bedrifter bruker naturens ressurser og arealer som grunnlag for sin næringsvirksomhet. Naturgrunnlaget er under press og sårbart for klima- og miljøendringer. Vi må derfor forvalte naturen og dens ressurser på en forsvarlig og bærekraftig måte i tida framover. Det er noe av bakgrunnen for at kunnskapsgrunnlaget til planstrategien er basert på FNs 17 bærekraftsmål. Ambisjonen er at dette grepet skal hjelpe oss i arbeidet med å sikre ikke bare sosial og økonomisk bærekraft for Nordland framover, men også en økologisk bærekraftig utvikling.

Den demografiske utviklingen krever at vi får nye kompetansearbeidsplasser i distriktene, slik at vi kan tilby ungdommene våre attraktive arbeidsplasser. Næringslivet må i enda større grad gå fra å være råvareprodusenter, til å utvikle nye kunnskapsbaserte arbeidsplasser basert på råvarer som fisk og mineraler. Det er svært gledelig med alle store og små initiativ som tas i næringslivet rundt om i hele fylket. Vi trenger en offensiv satsing på gründere, innovasjon og forskning i tida som kommer, slik at grunnen kan beredes for en enda sterkere investeringslyst og skapertrang.

Regional planstrategi gir den strategiske retningen for framtidens Nordland. Strategien peker på muligheter og utfordringer, fastsetter langsiktige utviklingsmål og avklarer hvilke problemstillinger vi skal jobbe videre med sammen. Skal vi nå FNs bærekraftsmål og de globale klimamålene, må vi også tenke og samarbeide tverrfaglig og tverrsektorielt. Det er derfor avgjørende med et bredt partnerskap i fylket – at vi alle løfter ilag for å nå disse målene – for å få til en bærekraftig utvikling som sikrer velferden også for de kommende generasjoner.

Tomas Norvoll, Fylkesrådsleder

Linda Helén Haukland, Fylkesråd for plan og næring

1. Innledning

Nordland er et internasjonalt orientert fylke, hvor både bedrifter og innbyggere har stort engasjement langt utenfor fylkets grenser. Bedriftene i Nordland tilbyr grønne løsninger til verdens markeder.

Nordland fylke har 240 345 innbyggere per 1. januar 2021. Naturen, ressursrikdommen, attraktive byer og bygder og spennende arbeidsplasser gir oss store muligheter for framtiden. Innovative innbyggere kan bidra til at vi kan løfte Nordland inn i en grønnere framtid. Og vi må ha flere innbyggere som kan være med å skape framtidens Nordland.

Verden står i en klimakrise, verden er i endring og koronapandemien preger oss alle. Det samme gjør trender som digitalisering, urbanisering og en gradvis eldre befolkning i den vestlige verden. Dette er alle samfunnstrekk som påvirker oss.

Nordland fylkeskommune har som oppgave å være en samfunnsutvikler. Vi skal gi strategisk retning, koordinere og mobilisere. Gjennom denne planstrategien skal fylkeskommunen samle laget, og sammen med andre ta nødvendige veivalg mot felles mål.

Bærekraftig utvikling

Utvikling som tilfredsstiller dagens behov uten å ødelegge fremtidige generasjoners muligheter til å tilfredsstille sine behov. Bærekraftig utvikling er et globalt begrep som er basert på solidaritet med kommende generasjoner, i tillegg til alle de som lever i dag. Det er en anerkjennelse av at vi bare har én klode, med en begrenset mengde ressurser, og at det er i vår felles interesse å ta vare på den.

For å skape bærekraftig utvikling må verdenssamfunnet jobbe på tre områder:

- Klima og miljø
- Økonomi
- Sosiale forhold

Dette blir ofte kalt de tre dimensjonene i bærekraftig utvikling. Det er sammenhengen mellom disse tre dimensjonene som avgjør om noe er bærekraftig. (FN)

FNs bærekraftsmål.

Lokal handling for å oppnå globale mål

FNs bærekraftsmål er verdens felles arbeidsplan for å utrydde fattigdom, bekjempe ulikhet og stoppe klimaendringene innen 2030. FNs bærekraftsmål består av 17 mål og 169 delmål. Målene skal fungere som en felles global retning for land, næringsliv og sivilsamfunn. Et av hovedprinsippene i bærekraftsmålene er at ingen skal utelates (Leaving no one behind). De mest sårbare menneskene må derfor prioriteres. For ikke å bruke opp den eneste kloden vi har, må vi finne løsninger som balanserer belastningen på miljøet med forbruket og økonomien vår, og vi må finne bedre måter å fordele ressursene på. Det er bærekraftig både for mennesker og miljøet (FN).

Regjeringen har i nasjonale forventninger til den regionale og kommunale planleggingen uttrykt fire store utfordringer; 1) å skape et bærekraftig velferdssamfunn, 2) å skape et økologisk bærekraftig samfunn gjennom blant annet en offensiv klimapolitikk og en forsvarlig ressursforvaltning, 3) å skape et sosialt bærekraftig samfunn, samt 4) å skape et trygt samfunn for alle. Regionale og lokale myndigheter har sentrale oppgaver med å håndtere disse utfordringene. Planlegging er et av de viktigste verktøy. Regjeringen har gjennom nasjonale forventninger bestemt at FNs 17 bærekraftsmål, som Norge har sluttet seg til, skal være det politiske hovedsporet for å ta tak i vår tids største utfordringer.

Nordland fylkesting vedtok i sak 087/2019 at FNs bærekraftsmål skulle legges til grunn for arbeidet med regional planstrategi. Regional planstrategi viser vei mot et bærekraftig Nordland og gir en målrettet strategisk satsing for å oppnå dette.

I en global målestokk skårer Nordland bra på flere av FNs bærekraftsmål, men innenfor alle de tre bærekraftsdimensjonene (sosial, økologisk og økonomisk utvikling) er det indikatorer som viser både positiv og negativ utvikling de siste årene. Planstrategien for Nordland tar tak i utfordringene og mulighetene for å skape et mer bærekraftig samfunn. Nordland er et viktig fylke i Nordområdene og Arktis. For å skape en bærekraftig utvikling i regionen må de som lever i nordområdene gis innflytelse på utviklingen.

I FN-rapporten "The Future is Now" påpekes det at for å nå summen av de 17 bærekraftsmålene innen 2030, kan vi ikke jobbe med dem hver for seg. Det er viktig å stimulere til samarbeid på tvers av fagområder og forvaltningsnivå (stat, fylke, kommune) og motvirke en sektorisert tilnærming til problemløsning. Dette er i tråd med bærekraftsmålenes vektlegging av samarbeid for å nå Agenda 2030.

Regional planstrategi redegjør for regionale utviklingstrekk, fastsetter langsiktige samfunns mål og prioriterer hvilke spørsmål nordlandssamfunnet skal behandle i videre regional planlegging. Planstrategien peker også på viktige strategiske satsingsområder i valgperioden. Hensikten er å få alle gode krefter til å sette en felles kurs for utviklingen i fylket. Planstrategien gjelder for ønsket utvikling for hele Nordland, og går ut over fylkeskommunens egne ansvarsområder.

Et viktig poeng med planstrategien er å avklare hvilke planer og strategier det er behov for å utarbeide i valgperioden. Det skal lages et plansystem som fungerer som verktøy for prioriteringer og gjør planleggingen forutsigbar.

Etter plan- og bygningsloven (pbl § 7–1) er regional planstrategi det eneste lovpålagte dokumentet for planlegging på regionalt nivå. Fylkeskommunen er regional planmyndighet, og er i henhold til plan- og bygningsloven pålagt å utarbeide en regional planstrategi som vedtas av fylkestinget.

Plan- og bygningsloven (pbl) uttrykker at statlige og regionale organer og kommunene skal legge den regionale planstrategien til grunn for videre planarbeid i fylket. Langsiktige utviklingsmål og planbehov som vedtas er felles for alle offentlige instanser i fylket.

Prosess og medvirkning

Samarbeid er sentralt for å nå FN's bærekraftsmål. Et bredt partnerskap på tvers av institusjoner, forvaltningsnivå, bedrifter, organisasjoner og innbyggere må til for å nå bærekraftsmålene. Plan- og bygningsloven har også prosesskrav til planstrategien, den skal blant annet på høring til relevante samfunnsaktører.

Koronapandemien har krevd nytenkning i planarbeidet. Strategiarbeidet har blitt forsinket og medvirkningsprosessen har blitt mindre enn planlagt. Det likevel vært rom for ulike typer involvering og medvirkning. Det er gjennomført medvirkningsmøte med kommuner og institusjoner, blant annet NHO, LO,

Helse Nord og Nord universitet. I fylkeskommunen har alle avdelingene bidratt i arbeidet.

Planstrategien har vært på offentlig høring. Den er sendt ut til berørte parter, og det er vært mulig for alle å gi direkte innspill gjennom nettsiden til Nordland fylkeskommune. I høringsperioden er det invitert til flere medvirkningsmøter med fylkeskommunens medvirkningsorganer, frivillig sektor, kommuner og regionråd, næringsliv og innbyggere. Høringsinnspillene er enten innarbeidet i saken, spilt videre til andre mer aktuelle plan- og strategiprosesser, eller tatt til orientering.

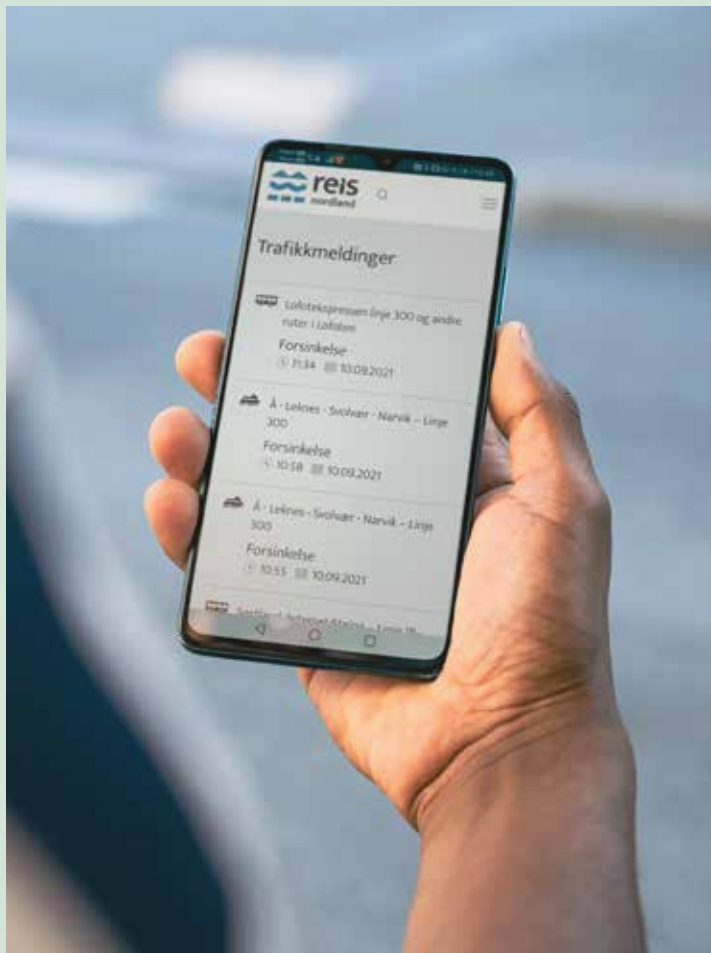

Foto: BYRAA

Regionalt kunnskapsgrunnlag

Kunnskapsgrunnlaget for regional planstrategi for Nordland består av flere nye rapporter og utredninger, i tillegg til erfaringsbasert kunnskap i fylkeskommunen og blant andre bidragsyttere i prosessen.

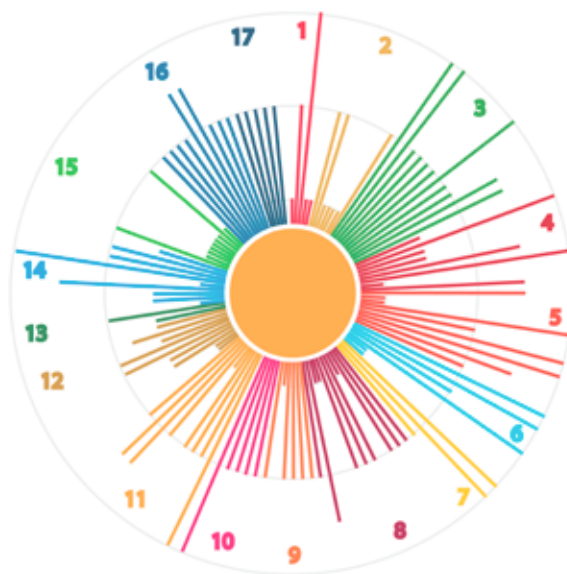
- Kunnskap for et bærekraftig Nordland: Nordlandsforskning har på oppdrag fra Nordland fylkeskommune utarbeidet en rapport som analyserer situasjonen i Nordland innenfor FNs bærekraftsmål.
- Index Nordland.
- Fylkeshelseundersøkelsen i Nordland 2020 (FHI).
- Først blant smarte regioner i Norge Evaluering av Nordlands innovasjonsstrategi for smart spesialisering 2014–2020 (SINTEF).
- Et bærekraftig Nordland – Planstrategi for samarbeid og grønn omstilling 2021 - 2024.
- Kunnskapsgrunnlaget som er lagt til grunn for regionvekstavgiftene.
- Kunnskapsgrunnlaget for fireårig tilbudsstruktur i videregående opplæring.
- NOU 2020:12 Næringslivets betydning for levende og bærekraftige lokalsamfunn.
- NOU 2020:15 Det handler om Norge – Utredning om konsekvenser av demografiutfordringer i distriktene.
- Samfunnssikkerhet i en usikker verden, Stortingsmelding nr. 5 (2020–21).
- Mennesker, muligheter og interesser i nord, Nord-områdemeldingen (Stortingsmelding nr. 9 (2020–2021)).

På vei mot et bærekraftig Nordland

Rapporten «Kunnskap for et bærekraftig Nordland» (Nordlandsforskning) dokumenterer situasjonen i Nordland på bærekraftsmålene. I rapporten er det lagt til informasjon om den demografiske situasjonen, samferdsel, kulturformidling og kulturminner. Disse temaene berøres i mindre grad av bærekraftsmålene, men er vesentlige for å se en større del av utfordringsbildet i Nordland.

Figur 2 viser Nordlandsforskningens vurdering av fremdrift for Nordland på bærekraftsmålene. Hvert av de 17 målene har mange delmål. Innenfor hvert hovedmål er det undertema hvor Nordland er like ved full måloppnåelse, mens andre tema har lav måloppnåelse.

De ulike strekene viser til delmål under de ulike målene. Innerste ring viser manglende data eller mangel på framdrift, og ytre ring viser måloppnåelse.

Figur 2: Vurdering av framdrift innen de 17 bærekraftsmålene for Nordland. Kilde: Nordlandsforskning.

På vei mot full måloppnåelse

For temaene fattigdom, helse, utdanning, likestilling, vannressurser og energi (mål 1, 3, 4, 5, 6, og 7) konkluderer Nordlandsforskning med at Nordland er på vei mot full måloppnåelse.

God framdrift mot målene

Nordlandsforskning konkluderer med at det er noen mangler, men likevel god framdrift mot målene innenfor økonomi, infrastruktur,

utjevning av forskjeller, byer, medvirkning og samarbeid (mål 8, 9, 10, 16, og 17).

Fortsatt et stykke igjen

Det er spesielt innen mål som går på mat-sikkerhet, forbruk, klima, livet i havet og livet på land at det er mangel på framgang eller mangel på data som kan vise status (mål 2, 12, 13, 14, 15). Gjennomgangen på FN17 i Nordland viser at det er innenfor miljømessig bærekraft vi har lavest måloppnåelse.

Kilde: Nordlandsforskning

Indeks Nordland 2021

Indeks Nordland 2021 har for andre år målt bærekraften i Nordland opp mot landsgjennomsnittet, og konkluderer med at Nordland er langt bak på både miljømessig og økonomisk bærekraft. For sosial bærekraft er Nordland om lag på landsgjennomsnittet. Det er bare minimale endringer i verdiene på indikatorene fra forrige måling for ett år siden.

Tabell 1 viser utviklingen de siste 5 årene for de tre bærekraftsdimensjonene. Grønn farge indikerer at man går mot mer bærekraftig utvikling, det motsatte ved rød farge. Pilene i parentes angir hvordan utviklingen har vært siden forrige Indeks Nordland.

Forskjeller i konklusjoner i ulike rapporter som måler måloppnåelse på bærekraftsmålene kan ha sammenheng med hvilke indikatorer som er benyttet for å måle status og utvikling. Det er store metodeutfordringer i å dokumentere måloppnåelse på de ulike bærekraftsmål og delmål.

	Miljømessig bærekraft	Økonomisk bærekraft	Sosial bærekraft
Positiv trend siste 5 år	Forbruk (↑) Transport (→)	Økonomisk vekst (→) FoU, innovasjon og omstilling (↓) Utdanning (↑)	Demokrati og kriminalitet (↑) Likestilling og integrering (↑) Trafikksikkerhet (→)
	Vann og avløp (↓)		Helse (↑)
Negativ trend siste 5 år	Klima (↑) Energi (↓) Arealbruk (↓)	Aldersstruktur og sysselsetting (↓)	Fattigdom og ulikhet (→) Boforhold og boligpriser (↓)

Tabell 1: Utvikling siste 5 år innefor miljømessig, økonomisk og sosial bærekraft. Kilde: Index Nordland 2021.

2.

Utfordringer og muligheter for et bærekraftig Nordland

Nordland er et fylke i utvikling –vi er rike på ressurser og verdsatte innbyggere. Bedrifter og gründere i hele fylket er langt framme i å skape løsninger for det grønne skiftet. Samtidig står fylket overfor utfordringer i å få realisert mulighetene.

Nordland fylke hadde ved inngangen til 2021 en befolkning på 240 345 innbyggere. Dette utgjør omtrent halvparten av innbyggertallet i Nord-Norge og 4,5 prosent av Norges befolkning. Nordland er det fylket som har hatt lavest relativ vekst i folketallet de siste ti år (1,4 %). De siste par årene har Nordland hatt negativ folketilvekst. Den svake befolkningsutviklingen henger sammen med flere faktorer. Det fødes stadig færre barn, tilflyttingen er for lav og andelen eldre øker. Dette er en trend både i Europa og i landet for øvrig. Dette krever omstilling, vi har færre

hender til å løse oppgavene i framtiden. Dette omstillingsbehovet utgjør et potensial for personer, bedrifter og regioner som klarer å finne nye løsninger på sentrale samfunnsoppgaver. Smart spesialisering er EUs metodikk for regional utvikling. Her framheves det at de regioner som klarer å finne nye løsninger basert på sine komparative fortrinn, blir vinnere i framtiden.

I følge plan-og bygningsloven skal regional planstrategi gjøre rede for viktige regionale utviklingstrekk og utfordringer, samt vurdere langsiktige utviklingsmuligheter. Dette kapittelet oppsummerer hovedtrekk fra de rapportene og utredningene som danner kunnskapsgrunnlaget for planstrategien. Omtale av viktige regionale utviklingstrekk er sammenstilt innenfor tre perspektiv; sosial, økologisk og økonomisk bærekraft.

Sosial bærekraft

Den sosiale delen av bærekraftig utvikling handler om å sikre at alle mennesker får et godt og rettferdig grunnlag for et anstendig liv. Menneskerettighetene er det viktigste utgangspunktet for dette. Utdanning, anstendig arbeid, likestilling, kulturelt mangfold og et godt helsetilbud er bare noen av områdene som berøres. Sosiale forhold sier dermed noe om hvordan mennesker har det i et samfunn, om de får oppfylt rettighetene sine og om de har mulighet til å påvirke egne liv og samfunnet de lever i (FN).

Det blir færre nordlendinger og andel eldre øker:

Svak befolkningsvekst, fraflytting og manglende tilflytting, er en hovedutfordring for Nordland. Andelen eldre i befolkningen vil også øke betydelig i årene som kommer. Nordland trenger flere innbyggere, og da spesielt unge. Alderssammensetningen i befolkningen kombinert med synkende fødselstall tilsier at befolkningsvekst må skje gjennom økt tilflytting. Befolkningsutviklingen får konsekvenser for alle samfunnsområder og krever nytenkning og omstilling i kommunal og regional planlegging.

Attraktive lokalsamfunn krever gode kultur-, service- og tjenestetilbud:

Ved valg av bosted er det ikke i dag nok med mulighet for heltidsarbeid og jobb som gir rom for personlig utvikling. Godt samhold, fellesskap og tilgang til relevante tjenester har også betydning for valg av bosted. Det å få være med å prege utviklingen i lokalsamfunnet bidrar til forankring og lokalt engasjement. Nordlands kommuner er attraktive for unge tilflyttere med gode barnehager, skoler, helsetjenester og spennende arbeidsplasser. Tjeneste- og kulturtilbud bidrar til å beholde og tiltrekke arbeidskraft som kan styrke den økonomiske utviklingen. Samtidig må offentlig sektor omstilles i takt med en økende andel eldre slik at alle får dekt sine lovpålagte tilbud. Dette er spesielt utfordrende innenfor helse, transport og digital infrastruktur. Digital infrastruktur er avgjørende for deltakelse i samfunnet, både for innbyggere og arbeidslivet i by og bygd.

Kultur og kulturhistorie bygger identitet: Møteplasser og arenaer for opplevelser og aktivitet skaper levende lokalsamfunn og identitet. Gode bibliotek og museer når mange og gir lik tilgang til kunnskap og informasjon. Ulike kulturuttrykk gir muligheter for profesjonelle kulturopplevelser og aktiv deltakelse. I Nordland finnes det kulturminner og kulturmiljøer av nasjonal og internasjonal verdi som vi er forpliktet til å ta vare på. Kulturminner og -miljøer bidrar til bevaring av viktige verdier. De gir nødvendige forbindelser til felles historie og

identitet og bidrar til å styrke stedenes egenart. Hvert år reduseres antallet kulturminner av både nyere og eldre tid, og nordlandssamfunnet mister bit for bit en viktig kilde til kunnskap og identitet. Det finnes få kommunale planer for kulturminner og -miljø. Dette skaper utfordringer med tanke på en god forvaltning og formidling av historien. Norge er et land som er etablert på territoriet til to folk, samer og nordmenn. Samene som urfolk har ulike språk, kultur og bosetningsområder. Utvikling av samiske språk, kultur og samfunnsliv skaper mangfoldige og inkluderende samfunn.

Nordland påvirkes av globale trender, og urbaniseringen skjer også her:

De seneste årene har veksten i folketall i all hovedsak vært i de mest sentrale kommunene, med byer og større tettsteder. I andre enden av skalaen, med størst tilbakegang, er de minste kommunene langs kysten og på øyene. Befolkningsveksten framover er forventet å skje i og omkring byer og tettsteder. I dag bor vel 60 prosent av nordlendingene i byer eller tettsteder. Dette er en mindre andel enn ellers i landet. Bosettingen er ellers spredt. Dette skaper avstandsutfordringer i forbindelse med arbeidsreiser, tjenesteorganisering og det generelle hverdagslivet til folk. Mange kommuner har utfordringer med å rekruttere arbeidskraft, og sentralisering i arbeidsmarkedet kan forsterke dette. I distriktene er det et problem at boligtilbudet er lite variert, og mange steder er det vansker med å få tak i bolig. Lite aldersvennlige boliger langt unna sentrum kan være utfordrende for det kommunale tjenestetilbudet. Rekruttering av innbyggere/arbeidskraft vil kreve at det i større grad legges til rette for et variert og økonomisk tilgjengelig boligmarked, i tillegg til gode barnehager og skoler.

De fleste har god helse og trives i sitt nærmiljø,

men ulikhetene øker: Fylkehelseundersøkelsen 2020 viser at de fleste i fylket trives og opplever god livskvalitet. Undersøkelsen viser også at opplevelsen av livskvalitet er sterkt knyttet til individets økonomi. Den samiske befolkningen skårer i gjennomsnitt lavere enn øvrig befolkning i folkehelseundersøkelsen, spesielt innen diskriminering, helse, livsstil, levekår og livskvalitet. Helse og livskvalitet henger sammen med sosioøkonomisk status. Andelen som gjennomfører videregående skole i Nordland er fortsatt lavere enn i Norge, men den er økende. Det er også stadig flere som tar høyere utdanning. Samtidig er en høy andel unge i utenforskap (verken i utdanning, arbeid eller opplæring) og i større grad opplever å ha dårlig økonomi og helseutfordringer.

Økologisk bærekraft

Økologi- og miljødimensjonen av bærekraftig utvikling handler om å ta vare på naturen og klimaet som en fornybar ressurs. Menneskenes livsgrunnlag er helt avhengig av naturen. Måten naturen brukes på i dag, har store konsekvenser for både natur og mennesker. Klimagassutslipp varmer opp havet og lufta, ødelegger hele økosystemer og bidrar til at arter utrykkes for godt. Dette skaper sårbarhet for naturkatastrofer, truer levebrød og kan gi grobunn for konflikter i kampen om naturressurser (FN).

Store deler av verdiskapingen er knyttet til arealbruk:

Det er mange interessenter i bruk av naturen. Det er en utfordring i å ta vare på uberørt natur og biologisk mangfold som en verdi i seg selv, versus bruk av naturressursene for å skape verdier. Havbruk, energi-produksjon, landbruk, reindrift, reiseliv og opplevelses-næringer er eksempler på viktige næringer i Nordland som er avhengige av arealer og naturressurser for verdiskaping. Digital innovasjon, drift av store anlegg i sjø og på land, og automatisering av transportløsninger skaper nye utfordringer for arealbruken. Naturen tilbyr gode rekreasjonsområder, og arealene har stor verdi for friluftsliv og fritidsinteresser for innbyggerne i fylket. Det er spesielt viktig å ta vare på bynære naturområder som et lavterskeltilbud for befolkningen. En god balanse mellom interessene er nødvendig for å ivareta nordlandsnaturen som ressursgrunnlag.

Landbruksarealene og beiteressursene for

reindriftsnæringen er under press: Hvert år omdisponeres flere hundre dekar med landbruksareal til andre formål. Dyrket mark og natur bygges ned rundt byer, gjennom tilrettelegging for hyttelandsbyer, veier, kraftledninger og vannkraft og arealkrevende industri og annen næringsvirksomhet. Dette skjer samtidig som det forventes at jordbruk blir mer etterspurt både som klima-, helse- og matsikkerhetstiltak. God tilgang til matjord og vann gir jordbruket større betydning i fremtiden. For reindrifta er sikker og forutsigbar tilgang til areal en forutsetning for drift. Beiteressursene reduseres ved stadige arealinngrep og et varmere klima.

Natur- og kulturverdier sikres for fremtiden: Nordland har ni nasjonalparker og ett verdensarvområde, og har dermed tatt vare på et rikt omfang av naturtyper og arter. Viktig naturmangfold og unike landskap er dermed sikret. Disse områdene representerer verdifull natur, men skaper også grunnlag for utvikling. En større del av de kjente

kulturminnene, både de automatisk fredete og nyere tids kulturminner, er lokalisert langs kysten. Deler av kystsonen har lite tilgjengelig landareal, noe som igjen gir større press på disse verneverdiene. Få kommunale planer for kulturminner skaper utfordringer med tanke på en god forvaltning og formidling av historien.

Naturressursene er sårbare: Menneskeskapt aktivitet har gjennom flere år bidratt til å skape sår i naturen. Det er behov for restaurering av natur som vil bidra til å sikre et større biologisk mangfold. Et funksjonelt økosystem renser vår luft og vårt vann, og hjelper til med å få klimaet i balanse. Nordlands lange kyst og mange vassdrag er viktige leveområder for mange arter, og er viktige for å begrense konsekvensene av klimaendringene. Det er en klar sammenheng mellom utrydding av arter og arealendringer. Gjennom bedre kunnskap og god arealforvaltning kan mangfoldet og økosystemene tas vare på. Klimaendringer medfører mer ekstrem nedbør, mer ras og flom, og dermed større usikkerhet knyttet til arealenes egnethet til ulike formål. Klimaendringer og forsuring av havet vil endre det biologiske mangfoldet. Dette vil kunne bli utfordrende for det tradisjonelle fisket og akvakultur. Havnivåstigning og økende ekstremvær vil også ha konsekvenser for bosetting, næringsliv og innbyggernes trygghet. Effekter av klimaendringer kan også medføre noen muligheter. Temperaturøkning kombinert med Nordlands gode lysforhold i sommerhalvåret er forventet å gi bedre vekstvilkår. Landets fremtidige matsikkerhet kan styrkes gjennom nordnorsk jordbruk og reindrift. Samtidig er det risiko for at egnede arealer vil bli en større mangelvare og derved sette fremtidig matproduksjon under press.

Overgang til et lavutslippssamfunn: De største utslippene av klimagasser i Nordland kommer fra industrien, inklusive olje- og gassproduksjon. Men også transportsektoren som vegtrafikk, luftfart, skipsfart og andre motorredskaper har store utslipp. Store avstander i Nordland er krevende med hensyn til bærekraftige transportløsninger og infrastruktur. Andelen trafikk til lands og vanns som baseres på elektrisitet er voksende. Fortsatt er det imidlertid et stort behov for utbygging av infrastruktur i hele fylket som gjør bruken av alternative bærekraftige energikilder til reelle alternativ. Byggesektoren står for en stor andel av klimagassutslippene. Selv med nye, mer klimavennlige bygninger, er klimagevinsten størst ved å gjenbruke eksisterende bygninger. Reduserte utslipp fra industri og transport vil være nødvendig, og en del av overgangen til et lavutslippssamfunn.

Økonomisk bærekraft

Økonomisk bærekraft handler om økonomisk vekst slik at det kan skapes nye arbeidsplasser. Denne veksten må være bærekraftig, slik at vi ikke ødelegger jordas ressurser. En slik grønn vekst kan skje ved å bruke energi som ikke forurenser og ved at vi finner smartere måter å løse utfordringene våre på (FN). Økonomisk bærekraft skal også sikre økonomisk trygghet for mennesker og samfunn. I verden i dag er det et økende gap mellom fattige og rike. Fattigdom og ulikhet er en kilde til uro og splittelse i befolkningen og kan gi grobunn til konflikt og politiske opprør. Dette truer en bærekraftig utvikling.

Innovative prosjekter på trappene i flere deler av fylket:

Nordland er et av de mest ressursrike fylkene i Norge og er i stor grad basert på fornybare ressurser som vannkraft og marine ressurser. Dette er grunnlaget for en sterk og konkurransedyktig industri. Samtidig gir dette fylket en unik posisjon i det grønne skiftet. Mange av de metaller og mineraler som produseres i fylket, er viktige bestanddeler for overgangen til lavutslippssamfunnet. Disse komparative fortrinnene kan i større grad utnyttes til økt bearbeiding av råvarer.

Eksportindustrien er viktig: Næringslivet og økonomien i Nordland er i høyeste grad internasjonal og bidrar til landets eksportinntekter. Fisk, energi og naturressurser fra fylket bidrar til verdiskaping både nasjonalt og internasjonalt. Eksportverdien ligger på ca. 30 milliarder kroner, og Nordland har den tredje største eksportverdien per innbygger i landet. Eksportverdien falt i 2020 på grunn av usikkerheter i verdensmarkedet, men prognoser for 2021 tilsier en vekst som følge av internasjonal gjenoppliving av økonomien.

Tverrfaglig satsing på innovasjon:

Det er verdiskapingspotensial i nye grønne verdikjeder som batteri, hydrogen, karbonfangst, bioøkonomi og resirkulering av plast. Nordland har flere fortrinn som gjør det mulig for realisering av denne typen industri. Flere store industribedrifter og partnerskap av bedrifter og klynger, utviklingsmiljø og kunnskapsaktører jobber med industrielle initiativ som kan understøttes og forsterkes. Ved å bygge innovasjonssystemer kan muligheter realiseres. Det betyr å skape felles regional strategi innenfor samfunnsområder relevant for nye bedrifter eller bransjer. Arealbehov, næringsrettede utdanningstilbud, samarbeid mellom industri og forskning, mobilisering av bedrifter og forskningsmiljø til internasjonalt samarbeid, ta i bruk EUs virkemidler

og tilgang på investeringskapital er noen områder som er sentralt for å lykkes med nye forretningsområder.

Mange vil oppleve Nordlands natur og kultur:

Reiselivs- og opplevelsesnæringene er i sterk utvikling i regionen. Nordlands natur og kultur er det mange som vil oppleve. Reiselivs- og opplevelsesbedriftene er også viktige arbeidsplasser i hele fylket og kanskje spesielt i mange små lokalsamfunn. Samtidig gir reiselivsnæringen økt press på natur og kultur. Dette har synliggjort behovet for en helhetlig forvaltning av lokale ressurser som inngår i reiselivsutviklingen. Større lokalt eierskap til bruk av lokale ressurser i de enkelte reiselivsprodukt er nødvendig. Bedre samarbeid mellom bedrifter og med andre næringer, med offentlig sektor, forskningsmiljø og innbyggere vil være med på å skape en attraktiv og bærekraftig reiselivsnæring framover.

Den grønne transformasjonen av næringslivet

er i ferd med å få fotfeste: Fylket har rike energiresurser og industriell infrastruktur. Dette er nødvendige ressurser for å få til et grønt skifte. Omstillingen til karbonnøytralitet og sirkulær økonomi vil i økende grad være en drivkraft for bruk av mer fornybare biologiske produkter og dermed en bioøkonomi. Bioøkonomien handler om å skape merverdi for samfunnet gjennom produksjon, omdannelse og bruk av biologiske naturressurser. Tilgang på fornybare naturressurser i form av energi- og bioressurser styrker også økonomien. Det aller meste av kraften som brukes i Nordland er basert på vannkraft. Fylket er en netto eksportør av fornybar kraft. Lokal produksjon av klimavennlig energi kan gi muligheter for å utvikle nye markeder innen f.eks. bioenergi, sol, jordvarme og fjernvarme. Fylket står i fare for å bli ren råvareleverandør av for eksempel kraft, metaller og fisk. Utvikling av en større del av råvarene i regionen kan være et bidrag i det grønne skiftet. Reduserte utslipp fra industri og transport er del av overgangen til et lavutslippssamfunn. Bedrifter og arbeidsplasser kan styrkes ved å utnytte potensialet i reduserte utslipp og energieffektivisering. Bruk av kortreist kraft til kraftkrevende industri vil redusere behovet for lange kraftledninger, og redusere energitapet i overføringsnettet.

I Nordland fylke mangler arbeidslivet kvalifisert arbeidskraft, samtidig som det er stort behov for flere kunnskapsintensive arbeidsplasser:

Frafallet i videregående skole går nedover og stadig flere tar høyere utdanning. I 2019 hadde om lag 3 av 10 universitets-/høgskoleutdanning. Likevel er det fortsatt mangel på kvalifisert arbeidskraft i en stor andel yrker med høgskole-/universitetsutdanning, som praktiske håndverksyrker med fagutdanning og yrker i industrien som krever fagbrev. Det er innenfor helse- og sosialsektoren, bygg og anlegg, eiendom og tjenesteyting samt varehandel at mangelen på kvalifikasjoner er størst. Dette er utfordrende fordi veksten i arbeidsplasser nasjonalt sett skjer i den kunnskapsintensive delen av verdikjedene. Fylkets andel av kunnskapsarbeidsplassene i Norge er for lav.

Arbeidsmarkedet har fortsatt for få kunnskapsintensive arbeidsplasser som ungdommen som tar utdanning kan flytte tilbake til. Mye av veksten i kunnskapsintensive arbeidsplasser kommer i de største byene utenfor fylket, og flere nye kunnskapsintensive arbeidsplasser trengs. Å både bearbeide mer av råvarene i regionen, samtidig som vi forsker og innoverer i produksjon, gir nye muligheter for å skape nye spennende arbeidsplasser.

Mulighetene til verdiskaping er tett koblet både til befolkningsutvikling og den økologiske bærekraften:

Framtiden i Nordland vil kreve et godt samspill mellom sosial, økologisk og økonomisk bærekraftig utvikling. Naturen er et av fylkets fremste fortrinn for verdiskaping. Ved å legge sirkulærøkonomi til grunn kan ressursene utnyttes på en mer bærekraftig måte. Det kan skapes nye verdikjeder uten å forbruke mer av naturen. Økte internasjonale klima- og miljøkrav vil kunne styrke konkurransekrachten til norsk og nordnorsk næringsliv. En vesentlig forutsetning for å lykkes er at arbeidet gjøres i et godt samarbeid. Både havbruk, kraftproduksjon og mineralaktivitet bruker areal og utfordrer det biologiske mangfold og landskapet. Samtidig er bevaring av det biologiske mangfoldet viktig for tradisjonelt fiske og hele den marine verdiskapingen. Mye av den verdiskapende aktiviteten har potensiale for konflikt med viktige naturverdier. Forskning, kompetanseutvikling og samhandling kan bidra til en balansert utvikling med løsninger på dilemmaer vi møter i bruk av naturen og kulturen. Tilgang til tilstrekkelig og kvalifisert arbeidskraft er en nødvendig forutsetning for framtidig verdiskaping. Nordlandssamfunnet er avhengig av at flere unge velger å ta høyere utdanning og å bosette seg i fylket. Den kommende befolkningsendringen med høyere andel eldre forsterker dette behovet.

Koronapandemien

Koronapandemien brakte med seg utfordringer, og 2020 var starten på en krevende periode. Pandemi, sosial distansering og tap av næringsgrunnlag for en rekke bedrifter, medførte at den gode veksten i økonomien i fylket ble snudd til nedgang. Halvveis ut i 2021 er usikkerheten fremdeles stor, til tross for at Nordland har vært mindre rammet enn resten av landet. Mange bedrifter, spesielt innenfor reiseliv, serveringsbransjen, service- og tjenesteyting, har vært nødt til å permittere og si opp ansatte. Krisen har rammet de unge og lavtlønnede hardere enn andre. Hardest rammet er unge arbeidstakere uten fagbrev. De som i utgangspunktet var mest sårbare har dermed blitt skjøvet ut av arbeidslivet, og er samtidig de som står bakerst i køen i jobbmarkedet (Indeks Nordland). Koronapandemien har også hatt store konsekvenser for kulturliv, fritid og frivillighet.

Smitteverntiltakene har medført at mange har mistet sitt økonomiske og sosiale grunnlag, og flere blir stående utenfor samfunnet. En undersøkelse gjennomført av Folkehelseinstituttet på slutten av 2020 viste at koronapandemien har ført til at flere sliter med ensomhet og psykiske plager, og det er unge og aleneboende som sliter mest. Den psykiske belastningen har vært størst i de områdene hvor smitteverntiltakene har vært mest omfattende.

I kjølvannet av koronapandemien har samfunnet fått økt digital kompetanse, og pandemien har ikke bremsert det viktige arbeidet mot et mer bærekraftig samfunn. Næringslivet har møtt krisen med historisk høy utviklingsaktivitet. Nordlandsbedriftene har vist seg svært tilpasningsdyktige og har investert store summer for å være med på utviklingen (Indeks Nordland).

Samfunnssikkerhet og beredskap

Samfunnssikkerhet og beredskap påvirker alle kritiske samfunnsfunksjoner. Viktige tema er teknologi og sårbarhet, inkludert informasjons- og cybersikkerhet, klimaendringer og ekstremvær, sikkerhetspolitiske utfordringer, samt pandemi, helse- og transportberedskap.

Fylkeskommunene har en viktig rolle i arbeidet med samfunnssikkerhetsarbeid i å beskytte det regionale folkestyret og fylkeskommunens fagansvar slik at dette også kan ivaretas ved ekstraordinære hendelser f.eks. sikkerhetspolitiske kriser og væpnet konflikt. Fylkeskommunenes beredskapsansvar er også knyttet til ansvaret innenfor de ulike sektorer, primært samferdselssektoren, skolesektoren og tannhelse. Fylkeskommunen har en viktig rolle i å gi strategisk retning, koordinere og mobilisere, også innenfor samfunnssikkerhet og beredskap. I håndteringen av koronapandemien har fylkeskommunen tatt ledelsen i samordning av transportberedskap i Nord-Norge.

Stortingsmelding nr. 5 (2020-21) Samfunnssikkerhet i en usikker verden omtaler totalforsvaret som sentralt for samfunnssikkerheten. For at totalforsvaret skal fungere er koordinering på tvers av aktører nødvendig. I dag er ansvaret delt mellom mange aktører. Statsforvalterne, kommunene og fylkeskommunen har et viktig ansvar, samt andre sektormyndigheter på sine områder.

Det forventes at risiko- og sårbarhetsanalyser (ROS) vedlikeholdes og inkluderes som en selvstendig faktor i enhver samfunns- og arealplanprosess. Det forventes at det lages en oppdatert risiko- og sårbarhetsanalyse for kommunene når kommunens samfunnsdel og/eller arealdel revideres. Nordland fylkeskommune ønsker å styrke samarbeidet med kommunene i arbeidet med ROS-analyser.

I Nordområdene er sikkerhet og beredskap viktig. En rekke offentlige aktører bidrar med kompetanse og ressurser i sikkerhets og beredskapsarbeidet. Hovedredningssentralen, Forsvaret, Helse Nord og Nord universitet m.fl. er sentrale aktører i dette viktige arbeidet.

3.

Langsiktige utviklingsmål

Vi som lever våre liv i Nordland, kan sammen skape felles framtid. Ut fra de utfordringer og muligheter som er diskutert i forrige kapittel skal vi jobbe sammen for utvikling innenfor følgende langsiktige utviklingsmål mot 2030:

Mål 1

Attraktive og inkluderende samfunn med gode kultur-, service- og tjenestetilbud for alle.

Mål 2

Innovativt og bærekraftig næringsliv og industri som bidrar til grønn omstilling.

Mål 3

Bærekraftig utvikling av miljø- og naturressurser.

Mål 4

Effektiv, trygg og miljøvennlig infrastruktur som dekker innbyggernes, reisendes og næringslivets behov.

Mål 5

God kvalitet i skoletilbudene og et arbeidsliv som stimulerer til kompetanseutvikling i hele karrieren.

Mål 6

Kompetansearbeidsplasser og høyere utdannings- og forskningsmiljø som er sterke utviklingsaktører i regionalt samfunns- og næringsliv.

På de neste sidene drøftes tema og problemstillinger som det skal jobbes med framover for å nå de langsiktige utviklingsmålene for Nordland. Dette konkretiseres i planbehov og konkrete satsinger.

FNs bærekraftsmål utfordrer til å tenke og handle tverrfaglig. For å nå utviklingsmålene må flere hensyn vurderes i sammenheng. De langsiktige utviklingsmålene vil derfor belyse flere av bærekraftsmålene. Samlet sett for de langsiktige utviklingsmålene vil alle bærekraftsmålene bli berørt.

FNs bærekraftsmål:

Mål 1

Attraktive og inkluderende samfunn med gode kultur-, service- og tjenestetilbud for alle

Gode lokalsamfunn handler blant annet om trygghet i et godt tjenestetilbud, utdanningsmuligheter, bomiljø og boligstandard, attraktive arbeidsplasser, fritidstilbud, effektive transportløsninger, attraktive møteplasser, arenaer for aktivitet og medvirkning, tilgang til deltagelse i kultur- og organisasjonsliv, sosialt nettverk og stedets omdømme og identitet.

Befolkningsutviklingen i Nordland er ikke tilfredsstillende. For få innbyggere og en aldrende befolkning skaper utfordringer. Samtidig er det forsøkt en rekke ulike prosjekter og satsinger for å motvirke fraflytting, spesielt i distriktene. Det må derfor tenkes nytt i distriktpolitikken og demografiutvalgets analyser, og anbefalinger skal følges opp regionalt. Som en del av dette skal det bygges videre på de positive erfaringene fra tilflytting- og rekrutteringsprosjektet, og jobbe for at det i den nasjonale nordområdepolitikken satses på å øke befolkningen i de nordligste fylkene.

Befolkningsutviklingen og bosettingsmønster vil kreve omstilling og endring i ulike service- og tjenestetilbud i årene som kommer. En økende andel eldre i befolkningen vil utfordre offentlig helsetilbud, både i primær- og spesialisthelsetjenesten. I små kommuner i distriktene er dette spesielt utfordrende. Transport, varehandel og andre servicetilbud blir også påvirket.

Steders attraktivitet bygger i sterkere grad enn før på mangfold i tilbud, utforming og miljø. Steder utvikles best

ut fra egne behov, forutsetninger, ressurser og kultur. Møteplasser og arenaer for opplevelser og aktivitet er vesentlig. En sterk og mangfoldig frivillig sektor betyr mye for trivsel, velferd, demokrati og deltagelse, og for at lokalsamfunnene skal være gode samfunn å bo i. Fysiske omgivelser skaper trivsel. Kvalitet i det som bygges gir bærekraftige svar på komplekse utfordringer. Tilgang til natur- og rekreasjonsområder bidrar også til attraktivitet i lokalsamfunn. Lavterskeltilbud og tilrettelegging av områder for ulike former for fysisk aktivitet for alle bidrar til økt fysisk aktivitet i befolkningen som helhet.

Nordland har ti byer med en regional rolle. Disse har funksjon som leverandør av tjenester også utover egen kommune. Selv om mange av regionsentrene i Nordland er små, representerer de det tettbygde Nordland. Regionsentrene har samme funksjon for sitt omland som større byer har i andre deler av landet. Regionsentrene kan med bedre infrastruktur og samarbeid bidra til å styrke den regionale utviklingen. Sterke regionsentre bidrar til et mangfoldig arbeidsmarked og bredere kulturtilbud.

De fleste i Nordland trives, har god helse og opplever god livskvalitet. Det er imidlertid store sosiale helseforskjeller i fylket, og det er mye som tyder på at de sosiale forskjellene øker. Disse forskjellene kommer til syne i både dødelighet, sykkelighet, barnefattigdom, levevaner og deltagelse. I dag står en for stor del av arbeidsstyrken mellom 18-67 år utenfor arbeid eller utdanning, og det er en spesielt stor ut-

fordring at mange unge voksne er i denne gruppen. Effekter av koronapandemien har resultert i at flere har behov for økonomisk støtte og blir stående utenfor samfunnet. Psykiske plager blant ungdom bidrar til økt utenforskap og det er en sammenheng mellom frafall fra videregående opplæring og utenforskap. Arbeidet med reduksjon av utenforskap sees i sammenheng med nullvisjon mot selvmord. Den samiske befolkningen har i snitt dårligere helse, livsstil, levekår og livskvalitet enn resten av befolkningen. De er også oftere utsatt for diskriminering. Kunnskap om den samiske befolkningens utfordringer gir muligheter for å kunne igangsette tiltak, og at folkehelse fra et urfolksperspektiv vektlegges.

Kulturhovedstadsprosjektet Bodø 2024 rommer muligheter som kan brukes til både å løfte kultur som virkemiddel i samfunnsutviklingen og økt verdiskaping i hele fylket. Prosjekter basert på idéer fra hele fylket vil også bidra til bedre samarbeid mellom aktører på tvers av kommunegrenser. Prosjektet vil sette Bodø og Nordland på det europeiske kartet og bidra til et bedre grunnlag for flere kulturarbeidere og et styrket reiseliv.

Kulturens tilstedeværelse er tungtveiende når man skal avveie fremtidig bosted, både på kort og lang sikt. Tilgang på sosiale møteplasser, eller kulturklynger der kulturmiljøene er lokalisert, har betydning for å forhindre hjerneflukt og for å tiltrekke seg arbeidere til kulturnæringsarbeidsplasser. Muligheter for kulturopplevelser og aktiv deltakelse i kulturlivet skaper gode steder å bo. Å skape kunst- og kulturarbeidsplasser hvor nordlandstalentene kan bo og virke fra Nordland, vil også være et verktøy for å bygge en god infrastruktur for hele kulturnæringsfeltet, og vil igjen gi mulighet til innovasjon.

Formidling av kulturminner og historie gjennom tilrettelegging, museer og andre formidlingstiltak, bidrar til attraktive lokalsamfunn. Historielag, kystlag og andre frivillige organisasjoner gjør en betydelig jobb for stedenes attraktivitet. Museenes rolle i å utvikle attraktive lokalsamfunn skal strykes gjennom et nærmere og mer forpliktende samarbeid mellom Nordland fylkeskommune og museene.

Kulturminner og -miljøer styrker stedenes historie, egenart og befolkningens identitet. Fylkeskommunene er regional kulturminnemyndighet. Kunnskapsbasert forvaltning og bruk av kulturminner bidrar til bevaring av viktige verdier og gir nødvendige forbindelser til felles historie og identitet. Kulturminner er en ressurs for byer og bygder, og kan bidra til å utvikle stedstilørighet og identitet.

Kommunene er viktige samfunnsaktører for å realisere muligheter i fylket. Dette kommer spesielt til uttrykk i skole-, helse- og omsorgssektoren, men også gjennom

tilrettelegging for kulturaktiviteter, næringsaktivitet og samarbeid med frivillig sektor. For å kunne utvikle bedrifter i distriktene er det nødvendig med gode offentlige tjenestetilbud. Kommunene har ulike ståsteder og utfordringer.

Kommuneplanenes samfunnsdel er et velegnet verktøy for kommunene for å få til mer strategisk styring av utviklingen. Kommuneplanenes samfunnsdel i kommunene er godt egnet til diskusjon av strategier og tiltak for en bærekraftig utvikling i kommunene. Bruk av kunnskap i lokalsamfunnet gjennom medvirkning fra kommunens innbyggere, interesseorganisasjoner, næringsliv, grunneiere og andre, gir god forankring og bidrar til attraktive samfunn. Samarbeid mellom kommuner er nødvendig på tema og problemstillinger som går på tvers av kommunegrenser, men også av hensyn til kommunenes kapasitet og kompetanse.

Diskusjonen om hvordan målet kan nås om attraktive og inkluderende samfunn med gode kultur-, service- og tjenestetilbud viser behov for en regional plan som samler en rekke ulike problemstillinger. Det skal derfor lages en regional plan for sosial bærekraft og livskraftige lokalsamfunn. Denne skal videreutvikle politikken innenfor mange ulike tema; distriktspolitikk, by- og regionsenterpolitikk, stedsutvikling, tilflytting og rekruttering, kultur, kulturminner, folkehelse og utenforskap.

Regionale planbehov:

- Regional plan for sosial bærekraft og livskraftige lokalsamfunn.
- Strategi mot ungt utenforskap i Nordland.
- Revidert Kulturstrategi for Nordland.
- Strategi for museumsfeltet.

Konkrete satsinger for valgperioden:

- Styrke plan- og utviklingskapasiteten i kommuner med særskilte behov; i kommuner med store utbygginger, omstillingskommuner eller kommuner med lite utviklingskapasitet.
- Stimulere til mer interkommunalt samarbeid og interkommunale planer.
- Utvikle plan- og klimanettverkene.
- Utvikle gode og inkluderende møteplasser, nettverk og samarbeid for å styrke tilhørigheten mellom mennesker og steder.
- Bruke Bodø – ECoC 2024 og VM i alpint 2027 som motor for samfunnsutviklingen i fylket.
- Videreutvikle regionveksttalenene.
- Forny distriktspolitikken som oppfølging av Demografiutvalget og Distriktsnæringsutvalget.

Mål 2

Innovativt og bærekraftig næringsliv og industri som bidrar til grønn omstilling

Det grønne skiftet skaper nye muligheter for utvikling. Fylkets viktigste næringer, prosessindustri, sjømat og opplevelsesbasert reiseliv, er alle næringer med utgangspunkt i naturens ressurser. Disse, sammen med kulturlivet og kunnskapsrike mennesker, skaper verdier i fylket. Bedrifter i fylket kan bidra til å levere på verdens klimamål. Samtidig har mange bedrifter, innbyggere og offentlig forvaltning store utfordringer i omstilling til et karbonnøytralt samfunn. Økt klimarisiko angår de fleste, og klimatilpasning og grønn omstilling er viktig både for næringsliv, innbyggere og kommuner.

En viktig strategi framover er å utvikle, fornye og innovere på næringsområder hvor regionen har fortrinn. Grønn omstilling og samarbeid er tittelen på planstrategien, noe som treffer rett i kjernen i hvordan næringspolitikken skal utvikles framover. Ved å koble naturgitte fortrinn med forskning, kompetanse og kapital, vil næringslivet i større grad gå fra å være råvareprodusenter til å utvikle nye kunnskapsbaserte arbeidsplasser basert på råvarene.

Utvikling av innovasjonssystemer er nødvendig for å lykkes med næringsutvikling. Med det menes alle de områder som må virke sammen for å bygge opp en bransje eller nytt forretningsområde. Eksempelvis må en ny batterifabrikk eller en ny algenæring ha tilgang på kvalifisert arbeidskraft og utdanningstilbud, forskning og innovasjonsinfrastruktur, arealer, kapital, transport, boliger med videre. Dette krever

samarbeid mellom mange samfunnsaktører – både offentlige og private. Gjennom å samarbeide på nye måter kan bedrifter og bransjer gå igjennom det grønne skiftet. Nordland fylkeskommune vil prioritere marine næringer, kraftforedlende industri, reiseliv og opplevelser og leverandører til disse. Kunnskapsintensive tjenester er spesielt viktig i disse verdikjedene.

For å konkretisere det grønne skiftet skal det satses på utvikle en sirkulær økonomi med stor grad av ressurs-effektivisering, gjenvinning og utvikling. Økte internasjonale klima- og miljøkrav vil kunne styrke konkurransekraften til næringslivet. Samarbeid om et nytt veikart for det grønne skiftet bør etableres. Implementering av prinsippene fra EUs Green Deal i alle deler av næringslivet og i hele verdikjeder, vil kreve forskning, innovasjon, kompetanseutvikling og skatte- og avgiftspolitik. Offentlige og private aktører i Nordland har en mulighet til å gå sammen om en lederrolle i dette arbeidet.

Gründere og bedriftsledere med investeringslyst og skapertrang er viktig for utvikling i næringslivet. Inkubatorer, næringshager og andre type innovasjonsmiljø utgjør innovasjonsinfrastruktur for nye bedrifter og bedrifter i vekst. Satsing på gründere og industrielle bedriftsetableringer må styrkes gjennom helhetlig satsing på å bygge innovasjonssystemer og virkemidler innenfor regionens prioriterte satsinger.

Et viktig fellestrekk for næringslivet i fylket er at det tar i bruk arealer og naturressurser. Tilgang på næringsareal er nødvendig for å lykkes med etablering av nye grønne arbeidsplasser. Flere av næringene har interesser i de samme arealene. Det skal nå startes opp et arbeid med å lage en ny regional plan for arealforvaltning, hvor blant annet næringslivets arealbehov skal behandles.

Regionale planbehov:

- Regional plan for arealforvaltning.
- Revidert innovasjonsstrategi for Nordland.
- Strategi for marin verdiskaping.
- Strategi for reiseliv og opplevelsesnæringen.
- Bredbåndstrategi.
- Strategi for internasjonalisering.

Næringspolitikken skal videre konkretiseres i flere ulike strategier. Innovasjonsstrategien er en viktig samordnende strategi som skal revideres. Her skal også satsing på entreprenørskap og forskning inngå. I tillegg vil regional plan for arealforvaltning bli en viktig plan for å avklare arealbehov og arealforvaltning.

Konkrete satsinger for valgperioden:

- Regionale virkemidler til kompetanse, FoU og næringsutviklingsprosjekter.
- Utvikle sirkulær økonomi i produksjon og forvaltning i offentlig og privat virksomhet.
- Stimulere til grønn omstilling i privat og offentlig virksomhet – utvikle et veikart for det grønne skiftet.
- Videreutvikle sjømatnæringene som vekstimpuls for kystsamfunnene.
- Utvikle bærekraftige reiselivs- og kulturbaserte opplevelser. Implementere satsing på besøksforvaltning i kommunene og på destinasjonene.
- Videreutvikle verdikjedene innenfor fornybar energi, prosess- og mineralindustri, sjømat og reiseliv – samt leverandørene til disse næringene.
- Styrke landbruket i Nordland slik at produksjonen blir mer klimavennlig og styrker bosettingen.
- Grønn omstilling gjennom innkjøp.
- Støtte opp om store strategiske prosjekter.

Mål 3

Bærekraftig utvikling av miljø- og naturressurser

Nordland fylke har et rikt naturgrunnlag. Hvordan ressursene utvikles og brukes har stor betydning for livsgrunnlaget. Kunnskapsgrunnlaget til planstrategien viste at den økologiske bærekraften er det mest sårbare området. Dette er knyttet til avhengighet av naturen for å leve og skape verdier, samtidig som naturen er sårbar for menneskelig påvirkning og klima- og miljøendringer. Hvordan naturen brukes betyr mye for hverdag og helse, steders attraktivitet, næringsutvikling og for å ivareta hensynet til klima, miljø og natur.

En offensiv satsing på klima og miljø er derfor av stor betydning for utviklingen i fylket. I regional plan for klima og miljø er visjonen «Sammen for et klimatilpasset lavutslippssamfunn i Nordland i 2050». Planen legger opp til en satsing på utvikling av kompetanse og kommunikasjon om klima, reduksjon og opptak av klimagassutslipp, klimatilpasning og grønn omstilling / sirkulær økonomi. Arbeid med klimatilpasning er viktig for sikkerhet og forutsigbarhet for innbyggere og næringsliv. Satsingen på klima og miljø er tverrfaglig og berører dermed også de andre målområdene i planstrategien.

Vann betyr mye for næringsutviklingen i landsdelen, enten det er snakk om fiskeri, landbruk, oppdrett, vannkraft eller industri. Vann er også sentralt for friluftsliv, turisme, stedstilhørighet og bolyst. Vannforvaltning er en regional utviklingsoppgave, og har som hovedmål å skape et godt vannmiljø i hele Nordland. Miljømålene i vannforvaltningen

er god økologisk og kjemisk tilstand. For å lykkes med vannforvaltning må det til tverrfaglig samarbeid mellom ulike sektorinteresser og forvaltningsnivå, og det krever også samarbeid mellom næring, forskning og forvaltning.

Nordland fylke har rike energiressurser. Lokal produksjon av klimavennlig energi kan gi muligheter for å utvikle nye markeder innen for eksempel bioenergi, sol, jordvarme og fjernvarme. Nye produksjons- og overføringsanlegg krever areal og ofte en omdisponering av landbruksareal. Vurdering av alternativer er derfor nødvendig for at viktige arealer for biologisk mangfold, matproduksjon og reindrift ikke skal gå tapt. Bruken av elektrisk kraft og andre fornybare energibærere vil i framtiden være stigende og bidra til å redusere utslipp av klimagasser. Videre utbygging av større kraftanlegg i Nordland vil de fleste steder komme i konflikt med viktige naturverdier. Økt ny produksjon bør derfor skje ved utvikling av produksjon basert på alternative kilder, og oppgradering av eksisterende anlegg, med tanke på effektivisering og økt produksjon.

Arealbruk, arealpolitikk og arealforvaltning er sentralt for å utvikle fylket framover. Innenfor arealforvaltningen må mange hensyn veies opp mot hverandre. Flere næringer har ulike interessenter i samme arealer. Transport- og infrastruktur, steds- og boligpolitikk, biologisk mangfold, sikring av viktige naturverdier, tilgang på energi og bevaring av kulturminner er noen hensyn. Samtidig skal en grønn omstilling kutte klimagassutslipp, som kan kreve økt

arealbruk. Arealpolitikk og arealforvaltning er tverr-sektoriell og angår flere forvaltningsnivå. Arealregnskap er et grunnleggende verktøy for å synliggjøre behov for å ta i bruk nye areal. God arealforvaltning kan bidra til å minimere konfliktnivå og skape forutsigbare rammebetingelser. Sameksistensen er avhengig av godt kunnskapsgrunnlag og gode og forutsigbare utviklingsrammer.

Kommuneplanens arealdel er et verktøy for å ivareta verdier i naturen og det biologiske mangfoldet. Sikring av økosystem og biologisk mangfold forutsetter at arealforvaltningen bygger på bred kunnskap og gode analyseverktøy, slik at konsekvenser av arealdisponering synliggjøres. God forvaltning av naturmangfoldet samtidig som man ivaretar klimatilpassingen, er utfordrende. Sikring av det biologiske mangfoldet betinger et godt samarbeid på tvers av regioner, grenser og geografiske områder. Kunnskapsutvikling om verdiene i Nordlands natur og veiledning av kommunene er nødvendig for å styrke kommunenes kapasitet og kompetanse innenfor biologisk mangfold.

God by- og stedsplanlegging legger vekt på å fremme utvikling av kompakte byer og tettsteder. Fortetting og transformasjon bør prøves før nye utbyggingsområder blir tatt i bruk. Et utbyggingsmønster som er klima-

og miljøvennlig reduserer transportbehov og klimagassutslipp, samtidig som verdifulle arealer bevares. En samordnet transport- og arealplanlegging bidrar til reduserte reisebehov, arealbruk og klimagassutslipp.

Muligheten for å ta eksisterende bygningsmasser i bruk til ny virksomhet fremfor å rive er et viktig bidrag til lavere miljøbelastninger og i samsvar med prinsipper for sirkulær økonomi. Gjenbruk og transformasjon av kulturminner (bygg) er derfor et bidrag til å møte klimautfordringen, samtidig som kulturminner og -miljøer bevares.

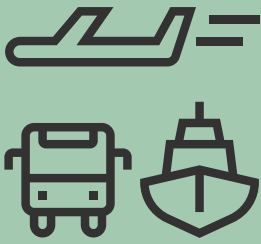
Nordland fylkeskommune har et veiledningsansvar knyttet til kommunal planlegging. I mange kommuner er det et stort behov for revisjon av planverket, og veiledning fra fylkeskommunen er etterspurt. Oppdaterte planer skaper større forutsigbarhet og bidrar til en raskere og mer effektiv saksbehandling. Interkommunale planer og samarbeid er relevante verktøy for å styrke den kommunale planleggingen og fylkeskommunen vil stimulere til mer interkommunalt planarbeid. For å utvikle naturressursene i fylket på en bærekraftig måte skal det igangsettes et arbeid med regional plan for arealforvaltning. I løpet av 2021 skal regional plan for klima og miljø, vannforvaltning og vannkraft behandles av fylkestinget.

Regionale planbehov:

- Regional plan for arealforvaltning
- Regional plan for klima og miljø
- Regional plan for vannforvaltning
- Regional plan for vannkraft

Konkrete satsinger for valgperioden:

- Satsing på reduksjon av marin plastforsøpling
- Bedre kunnskap om biologisk mangfold
- Utvikle en mer kunnskapsbasert arealforvaltning i fylkeskommunen og kommunene
- Bidra til at kommunene bruker kommuneplanene som verktøy for å skape en bærekraftig areal- og samfunnsutvikling
- Øke andelen kommuner, bedrifter og organisasjoner som er klima- eller miljøsertifisert
- Styrke reindriftens rammer innenfor forutsigbare og gode medvirkningsprosesser i arealplansaker

Mål 4

Effektiv, trygg og miljøvennlig infrastruktur som dekker innbyggernes, reisendes og næringslivets behov

Nordland er et langstrakt fylke med store avstander, spredt bosetting og næringsliv, samt krevende topografi og klimatiske forhold. Veg, ferje, hurtigbåt, buss, havner, tog og fly er transportsystemer med stor betydning. Næringsliv, offentlige virksomheter, innbyggere, arbeidspendlere og samfunnslivet for øvrig – i by og bygd – trenger sikre, pålitelige, effektive og klimavennlige transportsystemer som binder dem effektivt sammen. Transportløsningene skal være universelt utformet og tilgjengelig for alle brukergrupper gjennom hele reisekjeden.

Næringslivet i Nordland er eksportrettet, har avstandsulemp og høye transportkostnader. Et velfungerende og godt utbygd transport- og logistikksystem betyr mye for næringslivets konkurranseevne. Klimavennlige og velfungerende transportløsninger styrker mulighetene for økt verdiskaping og produktivitet.

God og bærekraftig mobilitet gir mennesker en enklere hverdag og frihet til å bosette seg der man ønsker, med tilgang til varer og tjenester, mulighet til å ta utdanning, skaffe seg jobb og delta i fritidsaktiviteter.

Effektive, tilgjengelige og bærekraftige transportløsninger er forutsetninger for gode og bærekraftige bymiljø og tettsteder. I mange byer og tettsteder er det potensial for økte kollektivreiser som buss, gående, sykkel, små elektriske kjøretøy, samt økt bruk av lav- og nullutslippskjøretøy for person- og varetransport.

Jernbanen er også et viktig transporttilbud i Nordland. I en samordnet areal- og transportplanlegging er tiltak og virkemidler for reduserte utslipp og klimatilpasning sentralt.

Kommunal infrastruktur som vann, kloakk, transportsystem og havner, er viktig for innbyggere og næringsliv. I flere kommuner er det store investeringsbehov i den kommunale infrastrukturen. Tilgang på rent vann er en samfunnskritisk oppgave for kommunene, og mange kommuner har store etterslep og oppgraderingsbehov.

Kraftproduksjonen og tilhørende infrastruktur med nett og uttakspunkter er en forutsetning for å kunne realisere nødvendige elektrifiseringsprosjekter innen transport og produksjon, og for etablering av ny kraftintensiv industri som for eksempel batterifabrikker, datasentre og produksjon av hydrogen.

Deltagelse i samfunnet krever bruk av digital teknologi og tilgang til bredbånd. Digital infrastruktur og utvikling av digitale fellesløsninger mellom regionsentre og omlandskommuner er nødvendig for å få til bedre tjenesteproduksjon, legge til rette for distribuert utdanningstilbud og utvikle næringslivet. Å styrke den digitale infrastrukturen i Nordland trengs. Et steg i arbeidet er å få konkret kunnskap om dekningsgraden i fylket.

Foto: BYRAA

For å utvikle infrastrukturen i fylket skal regional transportplan revideres, og det skal utarbeides en ny bredbåndstrategi. Regional plan for arealplanlegging vil også være relevant for utvikling av infrastrukturen i fylket.

Regionale planbehov:

- Revidering av regional plan for transport.
- Regional plan for arealforvaltning.
- Bredbåndstrategi.

Konkrete satsinger for valgperioden:

- Regionale midler til kommunal infrastruktur.
- Tilpasse transportsektoren til et lavutslippssamfunn.
- Tilrettelegge for miljøvennlige og trygge transportsystemer.
- Økt satsing på kollektivtransport, sykkel og gange i byer og tettsteder.

Foto: Nordland fagskole, avd Elektro

Mål 5

God kvalitet i skoletilbudene og et arbeidsliv som stimulerer til kompetanseutvikling i hele karrieren

Nordlands viktigste ressurs er menneskene som bor her. Det er kunnskap, kreativitet og skapertrang som gjør oss i stand til å løse morgendagens utfordringer. Nærings- og arbeidslivet trenger kompetent arbeidskraft. Nordland er ungdommens fylke – de representerer framtiden.

Gjennom utdanningen møter barn og ungdom ulike ansvarlige myndigheter. Kommunene, fylkeskommunen, staten og private skoleeiere er sammen ansvarlig for en helhetlig utdanningspolitikk. Gode overganger mellom utdanningsnivåene og tilbud tilpasset behovene i arbeidslivet, er ledd i en helhetlig utdanningspolitikk. Det er også kvaliteten på opplæringen i de enkelte skoler og lærebedrifter. For å skape gode skoletilbud trengs god samhandling mellom alle ledd som har ansvar for kvalitet i opplæringen. God samhandling kjennetegnes ved at løsninger og beslutninger framkommer som et resultat av at oppgaver løses i fellesskap. I Nordland trengs bedre samarbeid på tvers av forvaltningsnivå for å få en mer helhetlig utdannings- og kompetansepolitikk.

Videregående opplæring er del av en helhetlig utdanningspolitikk. I Nordland er det et variert og tilpasset skoletilbud i hele fylket for alle elever og studenter. Det betyr en regionalisert og tilpasset tilbudsstruktur i videregående skole. Elevene skal ha gode valgmuligheter og det skal være samsvar mellom tilbud og elevtallsgrunnlag i de ulike regionene. De neste årene blir det færre ungdommer i Nordland.

Nordlandsmodellen er en strategisk satsing for utvikling av videregående skole. Målet er full gjennomføring. Ny yrkesfaglig struktur, fagfornyelse, digitalisering innenfor mange fag og yrker og nytt skoleadministrativt system er viktige utviklingsoppgaver. For å nå målene og utvikle skolenes samlede kunnskap om læring, undervisning og samarbeid, jobber skoleeier strategisk med å tilrettelegge for skolebasert kompetanseutvikling. Satsingen utvikles i tett samarbeid med universitetene og øvrige samarbeidspartnere.

Kompetanse er en av de viktigste innsatsfaktorene for å sikre et robust og attraktivt arbeidsmarked, og livslang læring blir derfor viktig for både å rekruttere og beholde arbeidskraft. Regjeringen har gjennom sin kompetansereform mål om at ingen skal gå ut på dato som følge av manglende kompetanse, og at arbeidslivet skal få tilgang til den kompetansen det har behov for.

Økt andel elever i videregående opplæring som tar studieforberedende er nødvendig for å sikre tilstrekkelig rekruttering til høyere utdanning. Når utdanningsnivået i befolkningen øker, øker også innovasjonsgraden. Fylket har per i dag lav forskningsbasert kompetanse i form av arbeidstakere med høyere utdanning, og forskningskompetanse i offentlig sektor og privat næringsliv.

Brønnøysund videregående skole
Foto: Nordland fylkeskommune

Flere fleksible, modulisererte og nettbaserte utdannings-tilbud innen høyere yrkesfaglig utdanning og høyere utdanning, kan åpne muligheter for at flere kan ta etter- og videreutdanning i hele fylket. Fagskoletilbudene skal utvikles, da fagskoleutdanning er et relevant kompetansetilbud for arbeidslivet.

I Norge er det fem ulike samiske språk. Alle de samiske språkene er i internasjonal sammenheng karakterisert som truede, alvorlig truede eller nesten utdødde språk, og samiskopplæringen er en forutsetning for å revitalisere

og utvikle språkene. De samiske språkene er også kulturbærere og bidrar til språklig mangfold i samfunnet. Utvikling og revitalisering av de samiske språkene forutsetter at alle samiske barn og unge får oppfylt sin rett til undervisning på samisk, og at det utvikles gode læremidler.

For å følge opp behovet for en mer helhetlig utdannings- og kompetansepolitikk skal det lages en regional plan for utdanning- og kompetansepolitikk. Her vil fylkeskommunen invitere til et bredt samarbeid om å videreutvikle helhet og samarbeid i utdanning- og kompetansepolitikken i Nordland.

Regionale planbehov:

- Regional plan for utdanning og kompetanse.
- Regional plan for sosial bærekraft og livskraftige lokalsamfunn.
- Revidert innovasjonsstrategi for Nordland.
- Strategi for internasjonalisering.

Konkrete satsinger for valgperioden:

- Læreplassgarantien.
- Nordlandsmodellen – strategi for økt gjennomføring av videregående opplæring.
- Ny organisering av elev- og lærlingetjenesten i de videregående skolene.
- Modulstrukturert fag- og yrkesopplæring.
- Utvikle tilbudet av etter- og videreutdanning og livslang læring i samarbeid med høyere utdanningsinstitusjoner i fylket.
- Sikre gode overganger mellom grunnskole og videregående opplæring.
- Sikre at samiske barn får undervisning på sitt respektive samiske språk.
- Helsefremmende skoler.
- Kompetansepiloter

Mål 6

Kompetansearbeidsplasser og høyere utdannings- og forskningsmiljø som er sterke utviklingsaktører i regionalt samfunns- og næringsliv

Nordland har innovative bedrifter og kompetansearbeidsplasser, men de må forsterkes og gis muligheter. Et mulighetsområde for Nordland og Norge er å bygge videre på fylkets fortrinn i nordområdepolitikken Nordområdemeldingen (Stortingsmelding nr. 9 (2020–2021)). Mennesker, muligheter og norske interesser i nord, sier at norske interesser i Arktis må hevdes gjennom et sterkt livskraftig og kompetent Nord-Norge. Økt samarbeid mellom næringsliv, forsknings- og utdanningsinstitusjoner er sentrale satsingsområder. Styrking av eksisterende og etablering av nye offentlige og private kompetansearbeidsplasser er viktig for å styrke Nordlands posisjon i nordområdene.

Fylket trenger flere innbyggere med høyere utdanning. Utdanningsnivået er fortsatt lavt, selv om utviklingen har vært positiv de siste årene. Det er spesielt personer med master- eller doktorgrad som det trengs flere av. Relevante utdanningstilbud og forskningsaktivitet er en strategi for å få til dette, men det må også være relevante kompetansearbeidsplasser for de som tar høyere utdanning.

Kulturinstitusjoner er viktige for lokalsamfunnene, lokal verdiskaping og viktige kompetansearbeidsplasser. Nasjonale og desentraliserte kulturoppdrag gir viktig verdiskaping i Nordland. Kulturinstitusjonene bidrar til identitetsskaping og tilhørighet, og gir viktige bidrag til den lokale økonomien og bosetningen. Kulturinstitusjonene bidrar også til selvforsterkende fagmiljøer. Det er behov for flere kulturinstitusjoner i fylket, slik som avdeling

for Nordnorsk Kunstmuseum i Bodø, Skrei i Vågan og The Whale i Andøy.

Ulike steds offentlige og private virksomheter utgjør sentre for videre utvikling og kan være en måte å bygge kompetansearbeidsplasser. Gode utgangspunkt for nye arbeidsplasser og innovative bedrifter er for eksempel Bodøs aktører innenfor sikkerhet og beredskap, flyfag, Andøya Space Center og forsvarrets aktivitet og infrastruktur på Andøya, og etableringen av batterifabrikk på Mo industripark i Rana kommune. Helsesektoren i fylket er også store virksomheter med mange kompetansearbeidsplasser av stor regional betydning.

Nordland fylke har en desentralisert utdanningsstruktur med 16 videregående skoler, med 28 skolesteder. Det er universitetscampus i Narvik, Bodø og Mo i Rana. Disse har også desentraliserte tilbud på andre steder i fylket. Denne utdanningsstrukturen er det viktig å bygge videre på. Kandidatundersøkelser viser at omtrent 60 prosent av studentene ved et universitet blir i regionen de studerte. Sterke universitet med regionale attraktive studietilbud og attraktive universitetsbyer kan bidra til fylkets videre utvikling. Nordland fylkeskommune vil fortsette arbeidet med å balansere andelen unge som søker yrkesfaglig og studieforberedende videregående opplæring, ved å samarbeide med universitetene samt synliggjøre de mulighetene som ligger i høyere utdanning. Nordland fylkeskommune vil også jobbe for at det fortsatt skal leveres gode utdannings-tilbud på Helgeland.

Foto: Nord universitet

Forsknings- og innovasjonsaktivitet er drivkraft for utvikling og vekst i både offentlige og private virksomheter. Fylket har for få forskerårsverk og for lite forskningsaktivitet i både offentlige og private virksomheter. Universitetene og forskningsinstitusjonene i fylket kan ta en sterkere regional rolle i sitt arbeid og prioriteringer. Forskningsmiljøene i Nordland kan ta en nasjonal posisjon på kunnskap om samfunns- og næringsutvikling i nord. Satsing på utvikling av fremragende forskningsmiljø på utvalgte områder og etablering av et samfunnsvitenskapelig forskningssenter er regionalt prioriterte satsinger.

Næringslivet i fylket trenger tilgang på teknologisk kompetanse gjennom arbeidskraft og forskningsaktivitet. I Nordland er det få og små teknologiske utdanningstilbud, forskningsmiljø og forskningsinfrastruktur. UiT tilbyr ingeniørutdanning og forskning i Narvik, Bodø og Mo. SINTEF er også etablert i Bodø, Narvik og Mo. Likevel er det fortsatt stort behov for forsterket satsing på teknologisk

utdanning, forskning og forskningsinfrastruktur slik som forskningslaber og katapulter.

Mye forsknings- og innovasjonsaktivitet kan finansieres gjennom regionale, nasjonale og internasjonale offentlige virkemidler. Offentlige FoU-virkemidler er viktig risikoavlastning for virksomheter som vil satse på forskning. Spesielt EUs programmer for forskning og innovasjon er relevante for næringslivet. Tilgang til internasjonale forskningsmiljø, bedriftspartnere og finansielle ressurser kan bidra til å styrke næringslivet i regionen. Regionalt samarbeid mellom ulike virkemiddelaktører, innovasjonsselskap, gründertilbud mv. skal bidra til å mobilisere flere bedrifter og offentlige virksomheter til forskning og innovasjon.

Revidering av innovasjonsstrategien vil bli en viktig strategiprosess for å nå målet om kompetansearbeidsplasser og høyere utdannings- og forskningsmiljø, som er sterke utviklingsaktører. I denne strategien skal forskning-, gründer og innovasjonspolitikken ses i sammenheng.

Regionale planbehov:

- Revidert innovasjonsstrategi for Nordland.
- Regional plan for utdanning og kompetanse.
- Regional plan for sosial bærekraft og livskraftige lokalsamfunn.
- Strategi for internasjonalisering.

Konkrete satsinger for valgperioden:

- Regionalt forskningsfond for Nord-Norge.
- Utløse regionale midler for FoU og kompetansetiltak.
- InVest i Nordland og InVest i Rana.
- Kompetansestrategi for Nordland 2020–2024.

4.

Mer effektivitet og helhetlig plansystem

Fylkestinget har i sak 87/2019 bedt om et mer effektivt og helhetlig plansystem. Fylkestinget ønsker et plansystem som virker som grunnlag for samordning og prioritering, og ambisjonen er færre og mer samordnende regionale planer.

Plan- og bygningsloven og kommuneloven lager rammene for fylkeskommunens plansystem. Med plansystem menes hvilke styrende dokumenter fylkeskommunen har og hva som er sammenhengen mellom dem. I dette plansystemet inngår:

1. Den regionale planstrategien.
2. De regionale planene som lages i henhold til plan- og bygningsloven.
3. Budsjett og økonomiplaner i henhold til kommuneloven.
4. De strategier og virksomhetsplaner som lages for arbeidet i den enkelte avdeling.

Framover skal det lages et fåtall tverrfaglige regionale planer, med fokus på områder hvor samordning med andre aktører er viktig for måloppnåelse. Regionale planer skal ha handlingsprogram som skal vurderes rullert årlig. Det skal rapporteres på handlingsprogrammene hvert år. For å få til et mer effektivt og helhetlig plansystem må strategiene fylkeskommunen utvikler for samfunns- og næringsutvikling ses tett i sammenheng med regionale planer og deres handlingsprogram. Fylkeskommunale strategier som handler om utvikling i Nordland, skal vedtas som del av et handlingsprogram og dermed følges opp til fylkestinget gjennom rapportering på regionale planer. For at plansystemet skal bli effektivt og helhetlig er sammenhengen med økonomiplan og budsjett viktig. Handlingsprogram må være konkrete og budsjettbehov må være avklares i årlig budsjettprosess.

Foto: Jon Anders Dalan , Unsplash

Havmannen, Mo i Rana
Foto: Nordland fylkeskommune

5.

Oppfølging og partnerskap

Nordland fylkeskommune har etter regionreformen fått en tydeligere rolle som samfunnsutvikler. Fylkeskommunen skal gi strategisk retning i samfunnsutviklingen, samt mobilisere og koordinere arbeidet i regionen. Det handler om å skape et ønsket samfunn gjennom å rette summen av innsats mot felles ambisjoner for fylket. Rollen som samfunnsutvikler må løses i samarbeid med aktører i nordlandssamfunnet. Det er flere sektormyndigheter og forvaltningsnivå som må samarbeide for at ambisjonene som legges for utviklingen i Nordland skal realiseres. Samtidig er fylkeskommunens egne virkemidler helt sentrale i en strategisk utvikling av samfunnet. For eksempel brukes sektormyndigheten innenfor transport og infrastruktur til å bidra i det grønne skiftet. Utdanning, tannhelse og kultur er eksempler på viktige sektorer for å skape sosial bærekraft.

Et av de viktigste verktøyene fylkeskommunen har i verktøykassen er samarbeid. God samfunnsutvikling skjer i dialog og med samproduksjon. Gjennom samarbeidsprosesser skapes enighet om prioriterte satsinger og bruk av ressurser. Samarbeid om å oppnå omforente mål er avhengig av at alle parter bidrar. Dette er grunnlaget for at bærekraftsmål nummer 17 er et gjennomgående tema.

Utarbeiding av regionvekstavgifter med regionrådene i fylket er et av virkemidlene for utvikling det sittende

fylkesrådet vil bruke. Formålet med regionvekstavgiftene er en styrket strategisk dialog om viktige områder for samfunnsutviklingen i de enkelte delregioner i fylket, og hvor utvikling i senterkommuner og omlandskommuner ses i sammenheng. Regionvekstavgiftene skal bidra til å styrke og fremme regionene som drivkraft i utviklingen av Nordland og nordområdene. I avgiftene er det blant annet oppmerksomhet på et styrket samarbeid mellom sentrum og omland, og tiltak som utvikler kompetanse og næringsliv, og som bygger velferd og attraktive samfunn. Samtidig skal klimagassutslippene reduseres. Regionvekstavgiftene er av de viktigste strategiske samarbeidsavgiftene til fylkesrådet i denne valgperioden.

Kompetanseforum Nordland og Folkehelsealliansen Nordland er brede partnerskap for å jobbe med de langsiktige utviklingsmålene i planstrategien. Fylkeskommunen har også flere andre forum, nettverk og faglige møteplasser som er viktige i oppfølgingen av planstrategien.

Fylkesrådet vil i tillegg opprette et dialogforum for oppfølging av planstrategien. Her skal næringsliv, offentlig forvaltning, organisasjoner og universitets- og forskningsmiljø inviteres til å delta. Å dele og utvikle kunnskap, informasjon, samt skape grunnlag for felles satsinger og prioritering, er en viktig oppgave i oppfølgingen av strategien.

Foto: BYRAA

Foto: BYRAA

6.

Planbehov i valgperioden

Regional planstrategi skal avklare hvilke regionale planer som skal utarbeides, forlenges og avvikles i inneværende valgperiode. I de foregående kapitlene er grunnlaget for vurdering av planbehov gjort. I tabellen nedenfor summeres det opp hvilke nye planer og strategier som skal utarbeides, og hvilke som vil bli terminert.

De regionale planene utarbeides for tematiske områder hvor det er et behov for samordnet innsats med aktører i nordlandssamfunnet. De regionale planene har også til hensikt å samordne politikkområder der den nasjonale politikken fremstår som sprikende for kommuner

og regionale aktører. Gjennom det pålagte samarbeidet blir planene å regne som avtaler mellom partene.

Til de regionale planene er det pålagt i plan- og bygningsloven utarbeiding av handlingsprogram. Disse skal det rapporteres til fylkestinget en gang i året. De regionale planene skal svare til behovet om et mer effektivt og helhetlig plansystem. Det er derfor ikke forslag om mange nye planer. På sikt vil det jobbes med å slå sammen flere av strategiene, og de skal forankres i handlingsprogram til regionale planer. Dagens planer og strategier er noe usynkronisert i tid og dette må derfor gjøres over tid.

Tabell 2: Regionale planer

Regionale planer	Status	Merknad
Regional plan for sosial bærekraft og livskraftige lokalsamfunn	Ny	Arbeidet starter opp i 2021
Regional plan for arealforvaltning	Ny	Arbeidet starter opp i 2021
Regional plan for utdanning og kompetanse	Ny	Arbeidet starter opp i 2022/2023
Regional plan for transport	Revideres	Arbeidet er startet opp, vedtas i løpet av 2021
Regional plan for klima og miljø	Revideres	Til vedtak i FT i juni 2021
Regional plan for vannkraft	Revideres	Til vedtak i FT i juni 2021
Regional plan for vannforvaltning	Revideres	Til vedtak i FT i desember 2021
Regional plan for landbruk	Videreføres	
Regional plan for bibliotek	Videreføres	
Regional plan for Vefsna	Videreføres	
Regional plan for vindkraft	Videreføres	
Fylkesplan for Nordland	Termineres	Termineres når regional plan for arealforvaltning vedtas
Regional plan for folkehelse	Termineres	Termineres når regional plan for sosial bærekraft og livskraftige lokalsamfunn vedtas
Regional plan for by- og regionsenterpolitikk	Termineres	Termineres når regional plan for sosial bærekraft og livskraftige lokalsamfunn og regional plan for arealforvaltning vedtas
Fylkesdelplan for Lomsdal-Visten	Termineres	Termineres når regional plan for arealforvaltning vedtas
Fylkesdelplan Sjunken-Misten	Termineres	Termineres når regional plan for arealforvaltning vedtas
Regional plan for jakt og innlandsfiske	Termineres	Termineres når regional plan for regional plan for arealforvaltning vedtas.

Tabell 3: Strategier for samfunns- og næringsutvikling

Strategier	Status	Merknad
Strategi for bredbånd	Ny	Arbeidet er startet opp, ferdigstilles 2021/2022
Strategi for ungt utenforskap	Ny	Arbeidet er startet opp
Strategi for internasjonalisering	Revideres	Ferdigstilles ca. desember 2021
Strategi for reiseliv og opplevelser	Ny	
Strategi for marin verdiskaping	Ny	Arbeidet er startet opp, ferdigstilles høsten 2021
Strategi for museumsfeltet	Ny	
Kompetanse for arbeidsliv i endring – Kompetansestrategi for Nordland 2021–2024	Videreføres	Erstattes av regional plan for utdanning og kompetanse når denne vedtas
Kulturstrategi for Nordland	Revideres	
Strategi for scenekunstfeltet i Nord-Norge	Ny	Oppfølging av kulturavtalen i Nord-Norge
Strategi for filmfeltet i Nord-Norge	Ny	Oppfølging av kulturavtalen i Nord-Norge
Et nyskapende Nordland – Innovasjonsstrategi for Nordland	Revideres	
FoU-strategi for Nordland 2013–2025	Termineres	Inngår i innovasjonsstrategien når denne vedtas
Gründerstrategi for Nordland	Termineres	
Bergkunstplan for Nordland (2009–2019)	Forlenges	Inngår i innovasjonsstrategien når denne vedtas
Idrettsstrategi for Nordland	Forlenges	
Tannhelseplan (2016–2020)	Forlenges	
Frivillighetsstrategi Nordland (2020–2024)	Forlenges	
Program bedre vann	Forlenges	
Nordlandsmodellen – strategi for økt gjennomføring av videregående opplæring	Revideres	
Handlingsplan videregående opplæring for voksne (2020–2024)	Forlenges	Ny høsten 2021
Opplæring for fremtiden – Nettskolen i Nordland	Forlenges	
Fireårig tilbudsstruktur for videregående opplæring i Nordland (2021–2024)	Forlenges	Ny høsten 2023

Nordland fylkeskommune
Prinsens gate 100
8048 Bodø

post@nfk.no
nfk.no

Nordland
FYLKESKOMMUNE